

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

QVA

**CORPORIS HVMANI
MOMENTANEARVM ALTERA-
TIONVM SPECIMINA QVAE-
DAM EXPENDVNTVR
INQVE CAVSAS EARVM
INQVIRITVR.**

QVAM

PRAESIDE

D. IOANNE HENRICO SCHVLZE
MEDICINAE ELOQVENTIAE ANTIQVITATVM ET
PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBLICO

ORDINARIO

ACADEMIARVM IMPERIALIVM NATVRAE CVRIOSORVM
ET PETROPOLITANAE VT ET REGIAE SCIENTIA-
RVM SOCIETATIS BEROLINENSIS

SODALE

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMSQVE IN ARTE MEDICA LEGITIME
OBTINENDIS HONORIBVS

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

Ad d. Septembris M DCC XXI.

A V C T O R

IO. GEORGIVS KRVMNAV.
RIGA LIVONVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Litteris IOAN. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

1

COPTORIS
MONTI
NITUM
DAN
INS

D. JOANNE
MEDICINAE
AT
IN

PRO
SY

IO
D. GEORGI

VIRO PERILLVSTRI
EXCELLENTISSIMO ET GENEROSISSIMO
DOMINO
IOANNI BERNARDO
DE FISCHER

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI RVSSORVM
IMPERATORIS
PERSONÆ MEDICO
ET PER OMNEM RVSSIAM ARCHIATRO
NEC NON ACADEMIÆ NATVRÆ
CVRIOSORVM SOCIO
DOMINO ET AVVNCVLO SVO SVMME
DEVENERANDO
MVLTORVM BENEFICIORVM CAUSA
TVM VERO HVIVS MAXIMI
QVOD STVDIA SVA OPTIMO CONSILIO IVVIT
ET DIREXIT
ÆTERNAS GRATIAS PROFITETVR
SPECIMEN HOC STVDIORVM PRIMVM
CONSECRAT
SEQVE TOTVM PERPETVO
OBSEQVIO ADDICIT

VT ET
PATRIÆ PATRIBVS
INCLYTÆ REIPUBLICÆ RIGENSIS
VIRIS
MAGNIFICIS STRENVIS GENEROSIS NOBILIS-
SIMIS CONSVLTISSIMIS DOMINIS
DOMINIS
CONSVLIBVS
SENATORIBVS
SECRETARIIS
PATRONIS AC FAVORIBVS SVIS PERPETVA
PIETATE COLENDIS ATQVE
SVSPICIENDIS

SPECIMEN HOC STVDIORVM SVORVM, IN PERPE-
TVVM OBSERVANTIÆ SVÆ DOCUMENTVM

D. D. D.

AVCTOR
IO. GEORGIVS KRVMNAV
RIGENSIS,

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
QVA
CORPORIS HVMANI
MOMENTANEARVM ALTERATIONVM
SPECIMINA QVÆDAM EXPENDVN-
TVR
INQVE CAVSAS EARVM INQVIRITVR.

PRÆFAMEN.

Quum certus sim medicinam duobus
niti debere columnis, experientia
& ratione; & quod ipsa ratio ex
repetitis experimentis eodem sem-
per modo cadentibus, horumque pluribus
inter se collatis & comparatis, elicienda &
producenda sit: totam medici vitam sentio
nihil aliud esse debere, quam perpetuam ob-
servationem eorum, quæ in sensus incurrunt,
atque severam indagationem illorum, quæ
sensibus abscondita sunt, & istos, quos per
sensus nostros percepimus, produxerunt effe-
ctus. Fuit quondam scholæ medicæ aliqua
familia, quæ propalam profitebatur illam ab-
ditarum causarum indagationem, qua ratio-
nem

nem venamur, ad medicum nihil pertinere: forte etiam Hippocratem non iniuste dicemus a rationibus requirendis aliquantum alieniorem, quam videri ipsum volunt clarissimi viri, qui dogmaticorum seu rationalium patrem ac principem per complura sæcula decantant. Sed quod Hippocrates remotioribus causis requirendis sedulo feliciterque studuit, etsi inproximis industria eius defecit: maneat ipsi laus, qua diutissime floret, per nos illibata. De empiricis autem manifestum est, quod totus mundus in profunda rerum medicarum ignorantia versaturus esset, si ab exortu illius sectæ mansissent & ad nos persisterent eiusdem decreta, quibus omnem abditarum causarum requisitionem abscindebant. Nam qui anatomicum scrutinium corporis humani contemnunt medici, eos necesse est aut ignaros esse summi momenti accessionum, quas ars nostra inde a ducentis annis, dante & procurante anatomia, accepit; aut de sua, ad quam delati sunt, secta ita sentire, quod ad summum perfectionis apicem deducta sit, & tamquam corpus athleticè repletum in extremo boni habitus consistat. Certe de secretion-

tionibus parum, præter facultates veterum, nosceremus, nisi anno, qui ante hunc præsentem centesimus fuit, MAURICIVS HOFFMANNVS Furstenvvaldenſis Marchicus ductum pancreaticum in animalibus inueniſſet, ſuoque hospiti Wirſungo oſtendiſſet, qui ſequenti anno in homine etiam repertum publicauit. Certe ab hoc tempore anatomici certatim glandulis quaſi venandis operam dederunt, infinitosque ductus detexerunt, quibus diuerſi latices multis locis effunduntur. Legat recentiſſimos phyſiologos, qui dubitat, an hæc inuenta lucem attulerint. Quid dicam de circulatione ſanguinis, quid de chylo & lymphæ, horumque humorum viis, quid de nouis, circa partes generationi inſeruientes, inuentis? Omitto hæc, cum longe pluribus, & pauca attingo, quæ in memoriã reuocent quantum opera artis medicæ emendatiora certioraque per anatomen ſint reddita. Quanto nunc expeditior & facilior eſt fiſtularum lacrymalium curatio, præ illa priſtina, quæ non poterat non corrumpere & miſeriores reddere ægrotantes? quanto nunc melior eſt herniarum curatio; & quam compendioſa multisque

tisque modis certior calculorum excisio, postquam anatomici ruditatem artis necessariæ emendandam, dirigendam, illustrandamque susceperunt. Atque hæc pro anatomia empiricis visa fuerunt respondenda. Quis autem exitus erit, si pro physica dicendum esset, quantum leges motus declarando, corporumque qualitates expendendo, aeris, ventorum, caloris, frigoris, diuersarum, quæ in aeribus & aquis occurrunt, mixtionum & aduentitiarum qualitatum indicium faciendo, ortumque indicando, ad morborum generationem intelligendam & curationum vias inueniendas, operæ pretium faciat: aut si expediendum esset quantum amplissime patens chymia artem nostram promouerit ad inueniendam mixtionem eorum, quibus recte comparatis valetudo ac vita nostra quotidie producitur & continuatur: quantum ad venenorum distinctam cognitionem ea faciat, eodemque ad oppositam illis medelam cum recta ratione faciendam nos instruat. Hæc certe omnia si recte adhibeantur, & non tam inferantur in doctrinam medicam, forte extra corpus nostrum particulariter visa & obseruata, sed in ipso

ipſo corpore obſeruatis maruro prouidoque iudicio ad illuſtrationem adhibeantur : oſtendunt ſane multas vias propius ad naturæ abdita penetrandi. Sed videtur optimam ſpem nimis ſæpe corrumpere feſtinatio, quando nos impatiens deſiderium nouæ inuentionis, aut omnino ſyſtematis noui, laudem decerpenti impellit ad extrudendum quod maturitatem nondum conſequutum eſt. Aequè enim incrementa artis remorari videntur, qui ad placita ſectarum, tamquam in breuia aut ſyrtis deuecti, hærent, quam qui libere in verum inquirere exorſi, nauem inconfideratiùs vento ratiociniorum permittunt, a quo cæcis & latentibus ſaxis impinguntur. Quare mihi hanc legem ſcripſi in veritatum medicarum ſcrutinio tenendam, nihil vt adſperner, quod vel ipſe fideliter obſeruauit, vel a viris fide dignis annotatum & in commentarios ſuos relatum deprehendo, quodque plena fide hiſtorica dignum debeat haberi : deinde vt in euentus cauſa proxima requirenda in nulla acquieſcam, quæ ſupponitur, ſed indagando pergam, donec inueniam in corpore humano realiter præſentem, ſenſibus comprehendendam, & cum

B

quæ-

quæsito euentu manifestum nexum habentem. Vt autem exercitium perpetuum haberem, a longo iam tempore mihi præfixi indagacionem momentanearum in corpore animali viuo accidentium mutationum; quarum ipsemet partem fidelibus & attentis sensibus obseruauit: partem ex virorum fide dignorum scriptis aut orali relatione accepi. Selegi autem ex multis pauca alterationum eiusmodi specimina, ne limites commentationis academicæ nimium excederem, & vt tempori angusto, quum graues causæ reditum in patriam accelerare iubeant, consulerem. Lectoris beneuoli æquitatem imploro, vt omnia in meliorem partem interpretetur.

§. I.

Alterationem, cum omni schola medica, vocamus status, qui ante fuit, notabilem mutationem, siue illa in melius accidat, siue in deterius. Atque talis accidit multis subiectis; vt aëri, quando serenus in nubilum, frigidus in calidum, siccus in humidum, aut quouiscunque alio modo constitutus in diuersum aut contrarium migrat: vt vino generoso, quando lentescit, vappescit, aut in acetum transit. Sed medica consideratione digniores sunt alterationes, quæ in animalium viu-

DE ALTERATIONIB. MOMENTANEIS C. H. 11

viuentium corporibus, præcipue autem humanis, eueniunt. Pridem itaque inualuit in medicina hoc nomen alterationum, quum vetustissimi therapia omnem, quam ægrotis nauat, operam bipertitam voluerint: scilicet euacuatoriam, quæ nimia & noxia subducit; & alterantem, quæ qualitatem humorum aliter determinat, & his ita alteratis, firmarum etiam partium statum & conditiones mutat.

§. II.

Latissimum illum conceptum, commodioris doctrinæ causa, emendauit Illustris Academia huius SENIOR DOM. FRIDER. HOFFMANNVS, *præceptor ac patronus meus omni pietate & obsequio ætatem colendus in medic. systemat. tom. III. sect. II. cap. 4.* qui quatuor medicamentorum summa genera docens, alterantium nomen illis reliquit, quæ materiæ vitiosæ corrigendæ dicatæ sunt, & ab iis seiungit, quæ solidorum statum roborando & excitando, aut remittendo & sedando, mutant. Quæ diuisio vt rei naturæ conuenientissima, & docentibus ac discipulis aptissima est, quando de medicamentorum generibus agitur: ita non videor mihi contra mentem illustris venerandique præceptoris agere, qui alterationis vocabulum in tractatione mixta, scilicet pathologica & therapeutica, tam amplo sensu accipio, vt lædentium æque ac iuuantium momentaneis effectibus conueniat.

§. III.

Momentaneas alterationes dicendo, intelligo illas,

B 2

vbi

vbi inter tempus caussa corpori allapsa, vel quocunque modo insinuata aut illata, illiusque conspicuum effectum, siue salubrem siue insalubrem, nullum omnino intercedit notabile interuallum. Atque huius generis non pauca notantur in vita hominum; vbi a re audita, visa, odorata vel ore adsumta, ipso illo momento affecti externantur, concidunt & vitæ suæ ipsimet ignari, alios de ea dubitantes, aut non multum boni sperantes reddunt. Et quamquam ab illo initio continuo auge-scentes læsiones sæpe progrediuntur, & grauissimos effectus tandem producant; vt finis seu euentus istiusmodi momentaneus non possit dici: quoniam tamen cum initio, perpetua & necessaria serie, cohæret euentus posterior; non vereor ne litem mihi de nomine quicquam moueat.

§. III.

Quum multa occurrant istiusmodi alterationum exempla, quas momentaneas optimo iure dicas: haud scio an me reprehensurus quisquam sit, si dixero & grauissimas & frequentiores esse, quæ initium capiunt ab aliqua caussa, quæ auditum & visum afficit: maxime si, quod vix abesse in his binis solet aut potest, animi magna & improuisa commotio coniungatur. Sic pleraque exempla grauissimarum passionum præbent feminæ, præcipue grauidæ aut menstruatæ, quas incurrerunt subita tempestate exorta, quæ magnis tonitruis aut fulgetris vel in ipsas ædes, quas habitauerunt, vel vicinas delapsis, incendioue excitato periculum magnum ad-duxerunt, aut minatæ fuerunt. Deinde conspicientes
oculis

DE ALTERATIONIB. MOMENTANEIS C. H. 13

oculis suorum, quibus tamen succurrere non possunt, maximum & improvisum periculum; tantoque magis læduntur & afficiuntur, quanto securioribus & tale quid minime expectantibus tam tristitia obiiciuntur oculis.

§. V.

Sed & per olfactus & gustus sedes in nos primum delata, ipso momento, quo tam breue iter traiciunt, incredibiles sæpe effectus perpetrare solent, tam ad iuandum excitandumque, quam ad animi deliquia, strangulatus uterinos, epilepticas conuulsiones, mentis peruerfiones alienationesque subitaneas inducendum. Tandem etiam tactum accensere debemus illis fenestris, per quas mors cum morbis subire vitalem œconomiam valet. Non multa, fateor, specimina occurrunt, quæ satis clare comprobent tactum, quatenus organum sensus denotat, & in manu eminenter collocatus est, momentaneas producere aut potius primum suscipere & in vniuersum corpus diffundere & propagare posse alterationes. Nam quod frigus, calor, humiditas, siccitas, horumque vicissitudines breui tempore sibi succedentes potenter agant & celeriter, nemo negauerit: dubitabunt tamen plerique, an hic magis in humores alteratos & hinc per totum corporis habitum vndique ad interiora recurrentes causa coniicienda sit, quam in tactus organum, per se & priuatim patiens.

§. VI.

Enimuero omnem eximit animo dubitationem, quod apud grauissimos scriptores, tam veteres quam re-

centiores, consignatum de torpedine pisce legimus. Tantam scilicet scribunt viuæ vim inesse, vt retibus capta, antea quam manu attingatur, manum lacertosque piscatoris stupore non modico afficiat. Quin si quis contum vel hastam mari immiserit, illaque hunc piscem attingerit, celeriter stupor manum corripit. Ex quo factum est, vt iam a bis mille annis de tam singulari efficacia, per maris inquietas vndas, per funes retium, per contos hamorum transmissa disputatum fuerit. Et ne manibus solum intestam putemus, etiam de pedibus nos certiores reddit PLINIVS *hist. natur. lib. XXXII. torpedo*, scribens, *etiam procul & e longinquo, vel si hasta virgane attingatur, quamuis praualidos lacertos torpescere facit, & pedes, quamlibet ad cursus veloces, alligat & retinet.*

§. VII.

Videntur etiam tactui plurimum debere illæ alterationes, quas relatas legimus apud ANSELM. BOETIVM de *BOOT de gemm. & lapid. libr. II. cap. 102.* & ex eo repetitas apud ROB. BOYLE *de vtilit. philosoph. experimentalis exercit. V. pag. 279.* Scilicet BOETIVS apud illustriss. Baronem de Kniphausen didicerat vim insignem iaspidis rubræ, in menstruis impetuosis subito fistendis, quum femori alligata esset: vt & in vulnere pedis, quum nihil ad sanguinem cohibendum valeret, eandem admotam, etiam non tecto vulnere, hamorrhagiam extemplo sustulisse. Harum curationum memor, quum virgo per sex annos menstruis nimis & impetuosis ita vexata, vt vix vnquam hebdomada præteriret, quin aliquoties ipsi sanguis efflueret, quæque omne

omne genus præsidiorum & medicamentorum frustra tentauerat, opem eius implorasset: sepositis aliis omnibus vtendam ipsi dedit iaspidem rubram, crebris experimentis antea spectatam, quam collo appensam gereret. Sistitur illico sanguinis fluxus, nec redit, quamdiu gemmam gestat: si deponeret, interiecto non longo tempore redit, idemque, gemma iterum appensa, statim sistebatur.

§. VIII.

Dantur etiam notabilia alterationum satis celerium specimina, in quibus obscurum est quis sensus potissimum primumque afficiatur. Refert illustr. ROB. BOYLE *de insign. effie. effluuior. cap. VI.* de virgine nobili quæ a rosis tantopere offendebatur, vt etiam ignara nulloque sensu de præsentia earum admonita, anxietatem ad lipothymias properantem perciperet: cuius rei experimentum, in principissæ cuiusdam aula captum, pluribus refert. Nota mihi est nobilis matrona, quæ feles iam adultos circa se pari potest: vbi autem exigui & nondum adulti conclaue subeunt, maxime inciam illico admoment de sua præsentia anxietate cardialgica ad syncopen, nisi animalculum cito remoueat, progrediente. Forte tamen omnium maxime mirabile est, quod in viro illustri, & maxime forti animo ac corpore prædito, nostro tempore multis cognitum est. Is quum omne pomorum fructuumque horæorum genus sine offensa ferat, ab vna tamen pomorum specie, quam vocant *Herren-Äpfel*, tantopere læditur, vt, si ipso maxime incio vel vnicum in conclaue, quo degit, inferatur,
mox

mox animi deliquio corripiatur: cuius rei experimentum in aula magni principis factum esse, multis referre possem, si longiorem sermonem liceret texere.

§. VIII.

His momentaneam alterationem inducentibus proxima sunt, quæ admodum exiguo ab assumptione aut applicatione interuallo, vix vno aut altero horæ minuto longiore, corpus aut mentem mirifice alterant & peruertunt: vrinam sint, quæ æque certe & celeriter eam possint in statum integrum restituere. Nequissimum apud exteros paratur vnguentum, cui odores admixti pulchrum balsami nomen dederunt, cuius si vel tantillum, quod pisi magnitudinem æquet, subter nares hominis inungas, ex leuiter in iram concitato reddet furiosum, feminae autem ad voluptatem blandis sermonibus paululum flexa, omnem pudorem, omnem, quam sana ratio requirit, continentiae curam aufert. Eiusdem generis est perniciosum daturæ semen, cuius in sanæ rationis & conscientiae vsu auferendo tam multa exstant, tamque infamia specimina, vt ab eo tempore, quo primum ab Indis ad nos mitti cœpit, omnes libros medicorum querelis de maleficiis suis impleuerit.

§. X.

Sufficiant hæc specimina alterationum momentanearum: quibus tamen nonnulla adiicere commode debemus, in ea, ad quam illico accedemus, indagatio-
ne proximæ causæ. Istud tantum monemus, quod in exemplis alterationum, quas concitati affectus subitanei
intu-

DE ALTERATIONIB. MOMENTANEIS C. H. 17

intulerunt, longi esse noluerimus, quum copiose de illis a doctis viris pridem actum fuerit, ex quibus indicamus, qui ad longe plures remittit, b. D. D. CHR. IO. LANGIVM in binis dissertationibus, *de animi commotio- num vi medica, & de mortuis ex affectibus.*

§. XI.

Atque has omnes alterationes, quando in titulo diximus fieri in corpore humano, illud utique viuum intelligimus; nam mortuum, præterquam putredinosi corruptiui, nullius motus capax est: has autem omnes alterationes, motuum tam in fluidis quam solidis, esse alias determinationes, quam breui antea fuerant, manifestum esse existimo. Dum viuum dico, eodem ipso dico in tali statu constitutum, vt arctissimus inter animam atque corpus nexus subsistat: proinde itaque animam minime excludimus, quippe per organa sensuum, animalibus functionibus utique seruiencia, tam quæ celeres mutationes ad peiorem, quam ad meliorem statum afferunt, corpori primum allabi diximus. Sunt præterea quam plurima facultatum animalium valde tunc alteratarum documenta: in illis utique qui sine sensu, motu, sui que conscientia iacent. Quum vero hæc de anima disceptatio nihil, quod in sensus incurrat, adeoque conuictionem sensualem, quæ in experientia esse debet, afferre possit, ex vlla parte præbeat; summique medici & philosophi in diuersum longe hic abeant: statui mihi omnem hanc de animæ in harum alterationum euentu partibus & concursu disceptationem suo loco relinquendam, mihi vero illa supersedendum esse.

C

§. XII.

§. XII.

Iam vt mihi aditum ad hanc indagationem parem, experimenta quædam, cum ab aliis capta, tum a me ipso instituta, testibus semper adhibitis, recensebo. Animal quodcunque recens mactatum, si sanguis omnis, ablato capite, effluerit, & modo nondum omnino obriguerit, in spinalem eius medullam acum ad hoc satis firmam & commodam imprefseris, illico obseruabis motum aliquem, qui artus trahit & conuellit. Hoc quum alii in aliis experti fuerint; ipsemet in ranis sæpius: nuper autem in cane, cui caput amputatum fuerat, omnisque sanguis effluerat, tentauit, eo successu, qui omnium expectationem si non superabat, certe implebat. Puncturam enim factam illico excipiebant satis notabiles, quin celeres & vegetæ artuum superiorum commotiones: quumque retracta acu sexies eandem iterum imprimerem, moueri & contrahi semper easdem partes, quamquam semper imminutius, obseruabam. Quum vero ad lumbares vertebrae eandem acum postea adigerem, non licebat motum contractionis vllum conspicerè. Habeo a viro fide dignissimo, multisque annis Lipsiæ commorato, quod suo tempore id experimentum in homine violenta morte extincto, in almæ vniuersitatis theatro factum fuerit, omnibusque admirationem mouerit successus eius.

§. XIII.

Puto me ex adducto experimento satis iuste colligere, quod & ante me docti viri tam ex illo, quam iis, quæ chirurgi in capitis vulneribus quotidie obseruant, didicerunt & docuerunt, esse scilicet inter corporis nostri

stri partes ad motum suscipiendum nullas promptiores & celeriores illis, quæ a cerebro, membranis eius inuestitæ, proxime exeunt; tum vero quæ a medulla eius per dorſi spinam demissa, iisdemque membranis inuoluta, procedunt: denique illa, quæ maiores neruorum ramos accipiunt aut membranas habent cum cerebri inuolutis proxime & immediate coniunctas, aut plures diuersorum ramorum propagines neruofas, in ganglia plexusque coadunatas, deinde iterum de se emittunt & propagant. Qui autem nerui integumentis minime inuoluti proueniunt, ut qui a processibus cerebri mammillaribus per tunicam narium pituitariam distribuuntur, motui non æque apti sunt & destinati; sed tanto interioriorem ad animalis facultatis sedem accessum præbent: unde odores ad vires refocillandas plurimum valent, & efficaciam celerem exserunt; sed & non minus perniciosi atque nocentissimis exhalationibus portam aperiunt.

§. XIII.

Olfactus atque gustus organum arcte inter se coherent: quod vitæ quotidianis experimentis cognitum est, etiam illis, qui medicinæ omnium minime vel gnari vel curiosi sunt. Efficiunt autem illam cognationem, & notabilem officii communionem, nerui ab eodem pari quinto exorti, quorum pars magna ad superiorem maxillam, nasum, palatum, vuulam, partesque cum his connexas, distribuitur: sed nec minor portio maxillæ inferiori, præcipue autem linguæ, impenditur. Et quamquam sunt hodie, qui, sub celeberrimi viri ductu, officium gustatorium, huic quintiparis propagini ablatum, in nonum par, quod alias linguæ motorium habebatur, transferunt:

runt: nescio tamen, quam id iuste faciant, & an grauius pro suo gustatorio vel argumentum vel experimentum attulerint, aut afferre possint, quam quo REALDVS COLVMBVS, excellentissimus anatomicus, omni, vt mihi videtur, dubitatione maiori documento, ab experientia rerum magistra ducto, quinti paris officium luculentissime comprobauit *de re anatomica lib. XV, p. 264.* edit. Venet. fol. Quanquam enim iste doctissimus anatomicus adducto loco de pari quarto loquitur: neminem tamen offendere hoc debet, qui nouit, quam non longissimum tempus effluxerit, ex quo olfaciendi officium istis per os cribrosum traicientibus cerebri portionibus medullaribus, tunicam narium subeuntibus, attribueri coeptum fuit.

§. XV.

Iam igitur mirari tantopere non debemus, si nerui tam propinqua via e cerebro egressi, deinde ita a natura conditi, vt debeant ab oblati immediate, quamuis subtilissimo modo, quem potissimum MARCELLVS MALPIGHIVS docuit, contingi, atque hinc in se factam mutationem ad sensorium commune deferre; vbi in debilitatis grato quodam & analeptico excitante contacti fuerunt, non solum in naribus & oris partibus subsistentem effectum exerant, verum etiam illico & celerissime ad sui originem, cerebrum puto, transmittant. Accedit, quod effectum eorum, quæ in nos per olfactum gustumque delata sunt, magis propagari oportet, gustatorii seu quinti paris per complures partes distributio, quum non solum variis oculi partibus, verum etiam faciei plerisque sese immittat. Omnium autem maximum est,

DE ALTERATIONIB. MOMENTANEIS C. H. 21

est, quod pro nerui intercostalis compositione in ipso adhuc cranio partem largitur, qui deinceps iuxta spinam dorfi per thoracem & abdomen latissime decurrens, & cum vago pari omnibusque spinalibus infinitis sese modis & locis coniungens, fere omnium in corpore plurimum admirationis impensæque indagationi operæ pretium reddit. Et quemadmodum de gratis atque amicis illud apertum est, ita non minus manifestum & ex parte antea iam monitum, quod noxia sese haud minori facilitate hic insinuare atque hinc diffundere longe lateque possint.

§. XVI.

Videtur autem nec iniucunda neque inutilis quaestio, quidnam istud dicere debeamus, quod se per gustum odoratumque neruorum extremis papillis applicat, & quo pacto in illas agat? an substantialiter aliquid neruos subeat; an vero tantum tractio, stricturae, vel e contraria parte remissio tonique destructio fiat? Sic quando perpendimus, quam sauos effectus in nos edat tonitru, vel improviso vel grauius solito auditum, fulgurque aut incendium, vel alia res terribilis visa auditaue: vix quisquam erit, cui non absurda moliens videatur, qui aliquid substantiale & materiale vel suspicari hic velit & requirere. Enim vero vt in illis, quæ per auditum visumue concussa & quasi prostrata sunt, profus existimo motum tantummodo profunde pertinaciterque alteratum in culpa esse, ita tamen spero, me effecturum, vt excusatus videar statuere, quod in effectibus, qui ab odoratu, maxime autem gustu pendent, etiam materialis quædam substantia neruos intret & per hos in corpus celerime dispergatur.

C 3

§. XVII.

§. XVII.

Quibus id argumentis inductus mihi persuaferim, paucis expediam. Audiueram D. D. PRÆSIDEM non semel auditorio suo recensentem experimentum, quod ante hos XXV. annos, in corona multorum commilitonum, instituerat, animo certe nil minus, quam præoccupato. Scilicet legerat in dissertatione quadam inaugurali apud Belgas habita subiunctum corollarium, quo prouocabantur omnes anatomici, vt darent, si possent, rationem, qui fieri queat, vt, si cani viuo vegetoque crus integrum vno impetu amputaretur, atque sub ea, quam euenire necesse est, hæmorrhagia pauca guttulæ liquoris cuiusdam styptici rubri ori indantur, momento plane, absque vlla deligatione aut arteriarum constrictione per fila obducta, impetuofus ille fluxus subsistat. Videbatur hoc magnum & admirabile: obuervabatur tamen animo, quod arteriæ discissæ, motu contractionis, per validum stypticum inducto, retrahi & ab circumiacentibus partibus comprimi potuerint. Existimabant itaque patroni & amici, cum quibus de hoc argumento collocutus fuerat, dubio huic esse obuiam eundem ea prouidentia, vt arteria non discinderetur, sed incideretur commode ad arteriotomiam instrumento. Procurauerat inter hæc amicus, ipsemet medicus, liquoris huius sufficientem quantitatem ex Batauis transmissam. Cum omnia iam necessaria ad manus essent, cani ex venaticorum genere, mensæ commode alligato, cutis in summo crure aperiebatur, & quantum necessarium erat, diducebatur, vt arteria libere conspiceretur. Infigebatur vulnus, saliebat sanguis longe lateque in altum, & arcum bene longum

faciebat. Hoc viso fibulatum lorum ori circumductum momento aperiatur, & cochleari, quo saccharum infusis calidis admetiri solemus, infusæ guttæ forte triginta ori immittebantur. Momento subsistebat sanguis; & vulnerato loco thrombus coagulatus superstabat. Non longo tempore interiecto ipsa liquoris conficiendi formula cum Exc. D. D. IOANNE IVNCKERO communicabatur, ad cuius præscriptum D. D. PRÆSES prorsus similem & experimentis pluribus comprobatum elaborabat, ex hæmatite præparato, crystallis tartari & aceto bono destillato diu vna digerendis, donec acetum colorem rubrum saporemque bene stypticum acquirit: quo factò modica spiritus vini quantitas successiue additur.

§. XVIII.

Quum hoc experimentum semel iterumque repetitum, sæpiusque a D. D. PRÆSIDE in prælectionibus suis laudatum esset, in mentem venit alicui amico meo, annon idem possit effectus impetrari alio quodam liquore styptico, quorum in officinis aliqui haud contemnendi semper prostant, aut non magno temporis impendio parabiles sunt. Sumisit itaque illum liquorem martiale, in dispensatorio Borusso-Brandenburgico sub hoc titulo descriptum, scilicet qui paratur ex residuo a floribus salis ammoniaci martialibus in cella per deliquium soluto. Hunc cani, vt decet, ligato ac sanguine per apertam arteriam saliente, ori infudit, atque omnino eundem inde effectum obseruauit. Ipse tandem, ante mensis forte spatium, utriusque liquoris, tam styptici rubri Dippeliani (ad hunc enim auctorem refertur) quam dicti martialis

tialis experimentum cepi: omninoque de successu certus sum: quanquam non diffiteor mihi efficaciorum visum fuisse liquorem martialem, illo styptico Dippeliano: cuius culpam tribuo aceti, minus quippe, quam volebam, generosi imbecillitati.

§. XVIII.

Nescio annon maxima admiratione in his experimentis dignum sit, quod stypticus liquor momento ab ore ad crus satis distitum pertigerit. Pertigisse autem effectus docebat. Erat enim in ore inflata arteria vulneris conspicuus thrombus, seu tenaciter coagulati sanguinis grumus, leuiter fastigiatus, qui, instar epistomii, vulnus obturabat, atque egressum sanguinis omnino prohibebat. Iam mihi plane videtur, si iustus ori liquor tantum in solidas partes egisset, casque, neruis in ore ac oesophago fortiter strictis, deinceps momento procurrente motu, etiam in reliquo corpore valide adduxisset; meram labiorum vulneris constrictionem accidere debuisse. Quum autem effectus in sanguine coagulatorius, qualem fortia tantum acida producant, in oculos clarissime incurrerit: quis non miretur momentaneam celeritatem delatae ab ore ad crus medicinae coagulantis, quae profecto non potuit per ordinarias vias ad oesophagum primum venisse, deinde per lactea aut lymphatica vasa ad sanguinem deducta fuisse, quantumuis rapidum nobis per has partes assumptorum progressum nunc velimus fingere, quem alias placidissimum & lentissimo gradu succedentem omnes physiologi nobis proponunt.

§. XX.

§. XX.

Enimuero obiicies nobis, quod parum vero similia sint, quæ de medicina styptica, per nervos celerime proeecta ad arteriam vulneratam, diximus. Antiqua est, & toties repetita oblocutio, quod in nervis cauos ductus ostendere non liceat. Non reponam hoc loco sæpius responsa, quod non omnino aut fieri nequeat aut vniquam factum sit, vt conspiceretur ex maioribus nervis discissis alicuius humoris effluxus: sed ipsius postulati iniquitatem tantum ostendam. De nervis, mollibus vtiq̃ue & porosis partibus, tam inexorabiles sumus, vt progressum alicuius fluidi per illos nolimus admittere, nisi ostendantur ductus caui, per quos seta aut stilus immitti forte possit, quum de ossibus, longe certe durioribus & rigidioribus, nemo dubitet, quin fibræ eorum cauitatem habeant, per quas influat, quo ad vitalitatem eorum conseruandam, & ad augenda illa secundum omnem dimensionem, a prima inde ætate ad consistentem opus est. Fracta ossa, quando adducta materia, quæ in callum abit, conseruent, annon probant esse fibras, diaphysin eorum constituentes, quantumuis videantur compactæ rigidæque, ductibus cauis, per quas tenuissima lymphæ adfluat, præditas?

§. XXI.

Suspiceris forte non per fibras ossium diaphysin constituentes illud fluidum, sed a periosteo suppeditari: adeoque ad id, cuius causa ossæ fibræ porositate adduxi, comprobandum eam non quadrare. Enimuero causa non cadam, etiam si liberalis sim in largiendo tibi

D

quod

quod postulas. Superfunt enim mihi, quæ in praxi toties visa sunt, in medio diaphyseos durissimorum ossium exorti veri magnique tumores, in quibus tandem arte chirurgica apertis collecta humiditas mensurabilis ac ponderabilis deprehensa fuit. Qui in ebor elaborant artifices haud exiguo damno suo subinde incidunt in tales durissimi ossis abscessus: quorum vnum, qui multas uncias limpida aquæ continuit, D. D. PRÆSES vidit Norimbergæ apud b. D. D. GOETZIVM, apud quem ad inuisendum diuerterat, quum artifex recens inuentum, & adhuc bona humiditatis quantitate intus seruata caute excisum eum adferret. Qua occasione plura in eboris media & durissima parte enata abscessuum specimina, ab artificibus redempta, non sine admiratione conspexit.

§. XXII.

Et annon quotannis nobis obuerfantur arbores, iusto tempore succo turgentes, vt ad integras pluresque mensuras intra paucas horas eum possis educere: v. g. betulæ, iuglandes. Erras si per corticem eum putas emitti: videas enim in Germania inferiori & Liuania mea, vbi præ ceteris betulæ & multæ & annosæ sunt, pro succo colligendo & exhauriendo veris tempore truncum earum magnis & profundis excidi cavitatibus. Et qui ex iuglandibus aquam limpida[m] sapidamque cupiunt, Ianuario mense ex maioribus radicibus vnã ad medullam vsque perforant, sicque in vas commode apteque appositum, si ceteris recte prospectum sit, aliquot mensuræ succi confluunt. Si autem vel iuglandem vel betulam

DE ALTERATIONIB. MOMENTANEIS C.H. 27

Iam alio tempore succi obtinendi causa follicites, lignum eius siccum inuenies, & non multo plus humidi, quam ex arida pumice, obtinebis. Earundem arborum siccata ligna scriniorum, tornatorum, doliariorum elegantioribus & firmioribus operibus idonea reperiuntur. Ebur autem quam firmum durumque sit, quid attinet hic multis inculcare?

§. XXIII.

Sed ex leui diuerticulo in viam atque ad neruos redimus, visuri quid celerem decursum & momentaneam propulsionem intra ipsorum poros ductulosque receptorum valeat efficere. Diximus antea illos neruos, qui per organa olfactus gustusque distribuuntur, ita fuisse a natura fabricatos, vt inuolucris porosif obducti & reconditi sint, per quæ odorabiles & gustabiles particulae, penetrantes ad papillas neruorum extremas atque subtilissimas, eas immediate & substantia sua adficiunt. Jam itaque si blanda, naturæ amica & non nimis confertim illata illa sint, effectum blandum & œconomiae vitali commodum edere valent: vt quotidie videmus ex odoratorum, spirituosorum, viniqve vel aceti tempestiuo vsu, vt & ore hausta & in illo tantum derenta efficaciam iam edant optabilem. Sic animo defecti præ imbecillitate, iam recreantur, quando analepticum ore tinent: aut naribus admota odorabilia obuersantur. Fit inde perspicuum, quod ad neruos immediate accedant: quod autem intra illos de talium substantia aliquid recipiatur & per corpus celeriter distribuatur, experimentis adductis credimus comprobasse. Superest itaque vna

quæstio, quid sit in neruis, quod tam celeriter impellat & distribuat receptorum siue laudabiles siue noxias vires.

§. XXIII.

Nihil autem vereor omnem hunc fructum tribuere maximo artificio constructis gangliis neruorum, quorum fabricam atque vsum sagacissimus atque accuratissimus anatomicus IO. BAPT. MORGAGNVS, *advers. anatom. II.* magis, quam ante ipsum quisquam, illustrauit: exquisita autem & luculenta dissertatione explicauit illustrissimus etiam post fata IO. MAR. LANCISIVS. His duumuiris docentibus istud nouimus, esse ganglia veluti corcula quædam structura musculari composita, arteriis suis venisque, per tunicas exteriores ad interiorem substantiam admissis, prædita, vnde accipiunt vim semet contrahendi, & contentum appulsumque liquidum, vegeto motu, quasi eiaculandi. Atque sane notabile est, quod ad ganglium paris intercostalis supremum, vbi a pari vago insignem ramum accipit, eodem loco non minor ad linguam excurrit, per quem vtiq; communicatio manifesta & in oculos incurrens prima perficitur, quæ autem deinceps, usque ad ganglium secundum, in thoracis suprema regione iacens, per complures alios neruos ab lingua, oris palatiquæ partibus sæpissime augetur & intenditur. Cumque nunc exinde per thoracem & abdomen ita pergat hic intercostalis neruus, vt, non dicam singulis neruis a spina exeuntibus fila impertiatur, sed in arteriarum venarumque singularum tunicas sese immergat, easque variis modis stringat, inuestiatque, non video, cur fieri non possit, vt intra vasa, vasorumque tunicas ali-

quid

quid deponant ex eo, quod intra se receperunt. Sic acidas penetrantissimas, itidemque stypticas subtilissimas particulas ad arteriam vulneratam perduxisse, atque in ipsa vulnerata tunica arteriæ effluenti sanguini admiscuisse, atque sic coagululum induxisse, mihi prorsus persuadeo.

§. XXV.

Atque eadem ganglia mihi prorsus videntur haud minimam partem habere in effectibus aliarum medicinarum, subito, vel ad sanitatem vel perniciem, aut magnam læsionem corporis operantium. Ex quo tempore falsis ammoniaci commendatio ad curandas febres intermittentes cœpit scriptis diulgari, visum fuit hic quoque accidisse, quod in infinitis aliis, vt, si nimis ampla & vniuersalia promissa minus spei respondeant, ad medicamentum, vt loqui solent, rectificandum & exaltandum animus adiiciatur. Id hic quoque factum esse rerum documentis patet. Primo flores simplices expetebantur. Quum hi prodigiosas curationes non facerent, adhibebantur citrinescentes martiales. Tandem, vt non quiescere solemus, donec ex bonis nimium bona, sed bonæ valetudini tanto ominosiora, arte procedamus: elaborati sunt flores hi cum hæmatite facti, aurantii obsoleti coloris: quorum vsu quum vnus itemque alter momento ipso, quo ore acceperat, graui somno obrutus, nihilque sui conscius iacuisset, atque deinde euigilasset febre solutus: mirum in modum encomiis ferebatur hoc sulphur anodinum. Sed quum pergeretur alacrius, accideretque vt vir senio propior iisdem floribus acceptis obdormiret, numquam euigilaturus, sicque a morbo in perpetuum liberatus libitinæ com-

30 DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

mendandus esset: cito, & merito quidem, desit illius medicinae fiducia, factumque deinceps fuit, ut sollempnissime inter venena narcotica scriberetur.

§. XXVI.

Quorsum hæc valeant adducta, paucis dicam. Momentanea narcosis, omniumque sensuum feratio, in sensus incurrit. Si quis medicamentum vel minima quantitate gustu exploret, profundissimam adstrictionem, tantum non strangulatoriam, ori & faucibus illico impressam diuque inhaerentem, non sine vertiginosa ad caput congestione experietur. Idem tamen esse volatile docet eiusdem confectio: nam si enchireses probe teneantur, non solum facile & mediocri igne, sed copiose & conferim ascendunt flores isti. Et quoniam illud martiale, quod tantopere, ad strangulationem vsque, adstringit, cum salino solubili & per se penetrante coniunctum est, vehiculoque solutum exhibetur; illico se poris linguae, palati, faucium & oesophagi insinuat, per omne nervosum genus diffunditur, ganglia plexusque vehementi sua adstrictione contrahit: a quibus vicissim tunicae arteriarum ad superficiem excurrentium angustantur, ut humoribus illuc excurrendi libertas magna ex parte adimatur, intus autem intra maiora vasa aceruatim hæreant, ad cerebrum copiosius irruant, oppletisque valis corticalem substantiam intrantibus medullarem substantiam, ex qua prima nervorum stamina producuntur, premant: illaque durante stuporem illum seu effectum narcoticum, inducant & sustentent.

§. XXVII.

§. XXVII.

Si inter hæc fiat, vt vis naturæ corporeæ, per acervatos in vasis humores, excretoria organa recludat & perumpat, ibique effluxum & exitum, cum medicinæ salinis permixtum adstrictorium habenti, tum simul halituosus aliisque in morbo acervatis sordibus inueniat atque aperiat: salutem ægrotus recuperat. Quod si vero in corpore humoribus superonerato, viis non facile expediendis, humoribus autem ad motum non dispositis, eadem accidant, rem ad euentum apoplecticum decurrere minime debemus mirari. Videnturque in hoc genere maioris periculi, quæ cum volatili expansivo principio profunde adstringens vna habent: quam quæ sine illo turgefaciens tantum & orgasticum possident. Certe ab oleo animali Dippeliano, quin spiritu cornu cerui probe facto, visi sunt homines epileptici, aut febre intermittente laborantes, si iusto tempore ante paroxysmum data fuerint, profunde sopiti aliquot horis acuisse tandem cum exsudassent, expergefacti cum euphoria fuerunt, neque tamen, quod ad meam notitiam peruenit, quisquam inde funestum soporem contraxit.

§. XXVIII.

Quum de medicinis momentaneum effectum edentibus sermo sit, non possum quin inferam specimen notabile, quod D. D. PRÆSES, præceptor omni obsequio atatem colendus, cuius fidei institutione in quintum iam annum, ædibus autem & conuictu per tres admodum annos magno cum fructu vsus sum, doctrinæ & admonitionis causa subinde recensuit. Scilicet puerulo semestri paululum maiori, quam miserandum in modum per aliquot

aliquot horas eiulasset & abdomen contorqueret, iniecta autem enemata, atque nescio quæ alia exhibita, parum conspicuæ opis tulissent, suafu matronæ cuiusdam petebatur ex pharmacopoliopuluis, cuius effectum optabilem in aliis sæpe spectasset. Dabatur modica quantitas: quæ vix ori infusa fuerat, quum puellus in medio eiulatu tanquam obmutesceret, oculos clauderet, somnum placidum caperet. Quam id optabile initio fuerat visum, tam sollicitos reddebat parentes momentanea mutatio & somnus, quantumuis placidus, vltra octauam iam horam continuus. Aduocabantur, quotquot haberi poterant medici, qui metum eximebant, quum libere respirantem & bellissime transpirantem viderent. Examinato puluere, qui ex epileptico M. speciebus diareos & saccharo penidio concinnatus & guttula vna vel altera laudani liquidi Sydenh. concinnatus fuerat, inueniebatur centesimam forte grani vnius opii partem fuisse, quæ tam momentaneum, tamque conspicuum effectum ediderat. Quum post aliquot interiectos dies eadem in pufione exacerbatio dolorum accederet, iamque medicina confidentius daretur, vix conspicuum fuit, quod fructum adferret eadem quantitas; & altera tertiaque demum dosi profectus sentiebatur.

§. XXIX.

Hactenus de nervis primas regiones, quas medicina subeuat, perreptantibus, atque vires earum primum in se recipientibus, loquuti sumus, quantum necessarium visum fuit ad indagandas rationes momentaneorum, quos producant, effectuum. Non fuit propositum
neruo-

neruorum, iisque appositorum gangliorum omnem doctrinam euoluere; aut ab iis pendentium alterationum non æque momentanearum censum agere. Quod cogitans beneuolus lector veniam dabit, si ad pathologiam atque praxin vtilissima plura, quæ docti viri WIL-LISIVS, VIEVSSENIVS, atque hos omnes longe supergressus LANCISIVS, in hanc rem attulerunt, sicco pede a nobis prætermissa animaduernerit.

§. XXX.

Superest nunc vt dispiciamus, si quæ supersint celeres subitæque alterationes, quæ ad censum earum, quas tractauimus, haud commode videntur referri posse. Scilicet loquuti fere sumus tantum de illis, quæ excitantur, quando per odoratus gustusque vias nerui immediate affecti mutationem aliquam susceperunt & propagauerunt vterius. Videntur his fere contraria, quæ in neruorum extrema, cuti intertextæ, primum incidunt, & effectum ad interna propagant. Quæ de torpedine §. VI. attulimus, quantum ad historiam pertinet, puto indubia esse: tanto autem magis admiranda, quia non nisi viuæ illa vis est, mactata autem inter mensarum delicias habita fuit. Sed quod nostris regionibus dispiciendi de his atque indagandi copia omnis adempta est; & antiquus auctor, qui ostendit in quo illa vis sita fuerit, ad nos non peruenit: cum iusta excusatione hæc omittimus. Pariter despero de inuenienda ratione indiuidualium alterationum a rosa, fele, pomo certæ & determinatæ speciei: quare nec his expediendis frustra insudabo.

E

§.XXXI.

§. XXXI.

Quotidiana sunt exempla celerium magnarumque alterationum, quando corpori bene calenti ac transpiranti, animo autem securo & nihil aduersum expectanti, aliquid accidit contrarium, vt magno frigore afficiatur aut humiditate simul ac semel perfundatur. Atque quo magis quisque insuetus est talium; tanto magis grauiusque ab illis afficitur: quum aduetis etiam ex feruenti balneo in fluium, hiberno ipso tempore, se immittere atque natare, deinde in hypocaustum feruens redire, non solum impune fit, verum etiam ad corporis firmitatem & alacritatem conducatur: quod inter Russos toto licet die oculis arbitrari. In plerisque, quibus male talia cedunt, terror subitus concurrit, & plurimam partem in læsione hinc orta sustinet. Sed si demamus illum, contrarii effectus caloris blande expandentis & ad superficiem pellentis; frigoris autem superficem constringentis & ad interna pellentis, solidis vero partibus angustationem & corrugationem inducentis, manifesti sunt. Hinc fit vt hæmorrhagiæ sæpe nimis cito hac arte supprimantur: sed non raro grauissimos post se affectus relinquunt: vt in naribus polypos, vt et in vtero: hæmorrhoides autem ita supprimant, vt mox tubercula dura, pulsantia, suppurantia & in fistulas ani abeuntia producant. Possemus, si tempus permitteret, notabiles casus dare, quibus tristes hi euentus clare comprobati fuerunt.

§. XXXII.

Sed hæc valde nota, & quotidianis exemplis forte nimis spectata, mittimus. Paucis autem dispiciemus
quam

quam firmæ sint eorum rationes, qui in iaspide aut hæmatite exterius applicatis, præter frigoris effectum, nihil volunt admittere. Enimuero sententiam illam fida obseruatio refutat. Supra §. VII. adduximus ex ANSELM. BOETIO virginem, cui iaspis rubra ad nimiorum mensium vitium corrigendum fuerat proficua. Ut autem iudicari possit, quod frigori lapidis nihil tribuendum sit, non grauabor adscribere auctoris verba:

„Iaspidem - - illi commodato do, vt collo appensam
 „gerat. Paret illa, sanguinisque fluxus illico sistitur.
 „Gestat per aliquot hebdomadas; non redit fluxus.
 „Cum itaque se prorsus curatam opinaretur, deponit
 „gemmam: post paucos dies redit fluxus: iterum appendit iaspidem, cuius beneficio mox liberatur. Cum
 „vero singularem huiusmodi facultatem & diuinam miraretur, vt mihi retulit, experiundi gratia aliquoties
 „a collo deposuit gemmam, ac semper animaduertit
 „redire fluxum, nec curari, quin iterum appenderet.
 „Observauit tamen non statim, seposita iaspide, redire, sed post multas prius elapsas hebdomadas: appensa tamen statim sisti, ita vt nulli alii causæ fluxus inhibito adscribi ab illa potuerit, quam iaspidi.

§. XXXIII.

Non grauabor adscribere prorsus parallelam huic obseruationem ROB. BOYLÆI ex fine tractatus, cui titulum fecit *de atmospher. corpor. consistentium*. „Vidi,
 „inquit, lapidem penes academicum quendam mihi notum, quem, si oculis fuisset habenda fides, agateri iudicasset, non hæmatitem, adeoque non credidisset
 aptum

„aptum ad medica effluuia , vehementi hæmorrhagiæ
 „sistendæ accommodata, communicandum, nisi, qui
 „eum gestabat, morbo illi fuisset obnoxius, seque ipsum
 „& alios hoc lapide ceruici appenso pluries curasset:
 „quem si deponeret, vt quandoque experimenti gratia
 „facitabat, temperamentum eius perquam sanguineum,
 „cui geminum raro vidi, ipsum paucorum dierum spatio
 „in reciduas coniecit. Iudicem nunc ipsum beneuo-
 lum lectorem facio, possitne hic frigori, siue iaspidis
 siue hæmatitæ, causa cohibitarum hæmorrhagiarum tri-
 bui. Esto frigidus hos esse lapides, quando ceruici ap-
 pendentur: quam paucis momentis opus est ad expel-
 lendum frigus, caloremque suscipiendum, si ex collo,
 sub vestimentis, dependeant. Et an vero videri potest
 simile, tales lapillos per menses annosque gestatos, fri-
 giditate sua, quam olim habuerunt, continuo iuuare.
 Ceterum paucis addo in talibus eam adhiberi debere
 iudicii moderationem, vt non illico adspemur omnia,
 si non quæuis obuia iaspis, aut quiuis hæmatites, parem
 opem ferant. In omnibus istiusmodi externis notatur,
 quod non æque duriores homines afficiant, ac tenerio-
 res & maiori sensibilitate præditos. Deinde ipsi lapi-
 des mirum in modum differunt, quod exemplo magne-
 tis cognoscas. Omnes enim norunt esse inter illos, qui
 ferri modicum pondus attrahunt & sustinent: dari au-
 tem nobiliores atque pretiosiores, qui tantum pondus
 sustinent, quod proprium suum pondus quinquagies,
 immo, vt ROB. BOYLEVS auctor est, octuagies æ-
 quat. Quam tamen eius virtutem nemo a priori, vt
 loqui

loqui solemus, per sensus cognoscit: sola experimenta indicant & comprobant.

§. XXXIV.

Sed ad finem tandem properamus, atque ex longo ordine dictis aliquas conclusiones ducimus, quas in arte versatorum iudicio submittimus. Dicebamus §. 4. longe grauiſſimas esse læsiones, quas inducunt alterationes momentaneæ feminis grauidis ac menstruatis. Facile esset plura colligere ac adducere ex optimis obseruatoribus exempla grauium conuulsionum, ab hoc initio ortarum, nauorum etiam corpori foetus gestati impressorum, atque abortuum: sed vnicam mihi probe notam pro exemplo dabo historiam. Femina iuuenula, quæ ætatis suæ anno XVIII. primum pepererat, quum vterum iterum tertio mense gereret, & messis tempore omnes domesticos in agrum dimisisset, sola domi relicta, oborta grauiſſima tempeſtate, celam profundam subibat, quo minus fragorem tonitruum exaudiret & fulminibus terreretur. Sed cum fulmen in propriarum ædium tectum decideret, magnamque frontis earum partem summo cum fragore deiceret: isto tanto terrore penitus exſternata in synco-
pen incidit, & abortum fecit. Ab eo tempore, quoties conceperat & ad tertii mensis medium acceſſerat, abortum toties experta est, vt, si recte memini XXIII. immaturos foetus eiecerit. Nulla fuerunt artis præſidia omiſſa: conſilia celeberrimorum medicorum, integrum volumen conſcientia, præſtantiffimæque medicinae omnino nihil profecerunt. Infelix femina tan-

dem melancholica facta & cachectica, finem tot calamitatum optatissima morte inuenit.

§. XXXVI.

Quum per nares & linguam tam propinqua sit ad cerebrum, atque humores vitales nobilissimos via; medicus odoratum & gustum afficientia prudenter in usum vocata, neququam adspernetur. Sunt huius generis complura in officinis, quæ si indiuiduis recte aptentur, insignem fructum largiuntur. Possunt ope spir. salis ammoniaci, aut mixtura huius salis cum calce viua, exaltari. Sed aliis potius aceta, aut vinum arrident. Ipsumque vinum aut acetum, ore tantummodo detentum, si intro dare dubites, gargarificatione iuuant. Quam efficacia sint adstringentia volatilisata, patebit ex §. XVII. lectione: quare vix opus est de cauto illorum usu admonere. Quin nec volatilia, sed satis fixa, vt terram laponicam cum tinctura martis & anodina mixtam, haud segniter vires suas per corpus diffundere: patebit ex illo casu, quem Exc. D. D. PRÆSES ante complures annos cum publico communicauit, viri ab inconsulta hæmorrhoidum suppressione apoplexia extincti, cuius intestinum rectum cum bona coli parte, arctissime & angustissime constrictum inueniebatur. Opiatorum igitur cum adstringentibus vix videtur fieri faustum auspicatumque connubium. Sed vere tutiora sunt, quæ & per se sunt purissima ac a fæcibus sequestrata, & deinde cum purgantibus aut emeticis non segnibus, vt veratro albo, scilla,

DE ALTERATIONIB. MOMENTANEIS C. H. 39

scilla, sulphure aurato antimonii, gutta cambodia, vt quoduis purgans morbo commodius videtur, rite combinata sunt. Hoc pacto correcta opiata, præsertim alcalino sæpone adiuncto, vt in Starckeyanis pilulis, diuinum sunt remedium, si modesto vsu eadem adhibeas.

§. XXXVI.

Non quidem momentaneam, sed satis profecto celerem opem adfert etiam castoreum illis, quos rigida & pluuiosa tempestas in graues spasmodicas contractiones coniecit. Noui exemplum viri proceræ stature & tamquam quadrati, robusti & cetera non certe in umbra molliter educati. Hic cum aperto curru, quales sunt apud nos veredariorum publicorum, iniurias inclementissimi aeris, ventorum frigidorum, pluuiarumque pertulisset, dira corripiebatur colica, cum abdominis partium tam vehementi contractione, vt umbilicus omnino ad lumbos intus retractus esset. Totum proinde corpus in anteriorem partem rigide incuruatum erat, vt nullo pacto semet, non dicam erigere, sed vel tantillum mouere posset, robustisque pluribus viris opus esset, qui admotis scalis de curru ipsum tollerent, inque proximam tabernam deponerent. Ibi quum momento quieuisset, donec cyathum potus Caffæ apparerent, & sibi, sæpius idem passo, familiarem medicinam, essentiam castorei afferrent, duas forte drachmas huius essentiæ simul ebibebat atque pauculis momentis interiectis, iam aliquantum semet erigere,
 mox

40 DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

mox surgere, libere obambulare, atque in hospitium suum pedibus abire valebat. Habeo historiam a viro, qui coram omnia vidit & obseruauit: & forte ipsemet, cui id accidit, hodie superstes est. Medicus erat, doctoralibus infulis in hac academia ornatus. Adduxi autem casum, quia celeris alterationis & auxilii exemplum est, & vt cogitandum commendem, annon a castoreo minorem opem propterea plerumque reportemus, quod nimis paucas guttulas granate ægrotis admetimur. Sed riuos tandem hic claudio, beneuolumque lectorem rogo, velit a me dicta in partem optimam accipere, suaque beneuolentia & æquitate omnibus æqui bonique consulere.

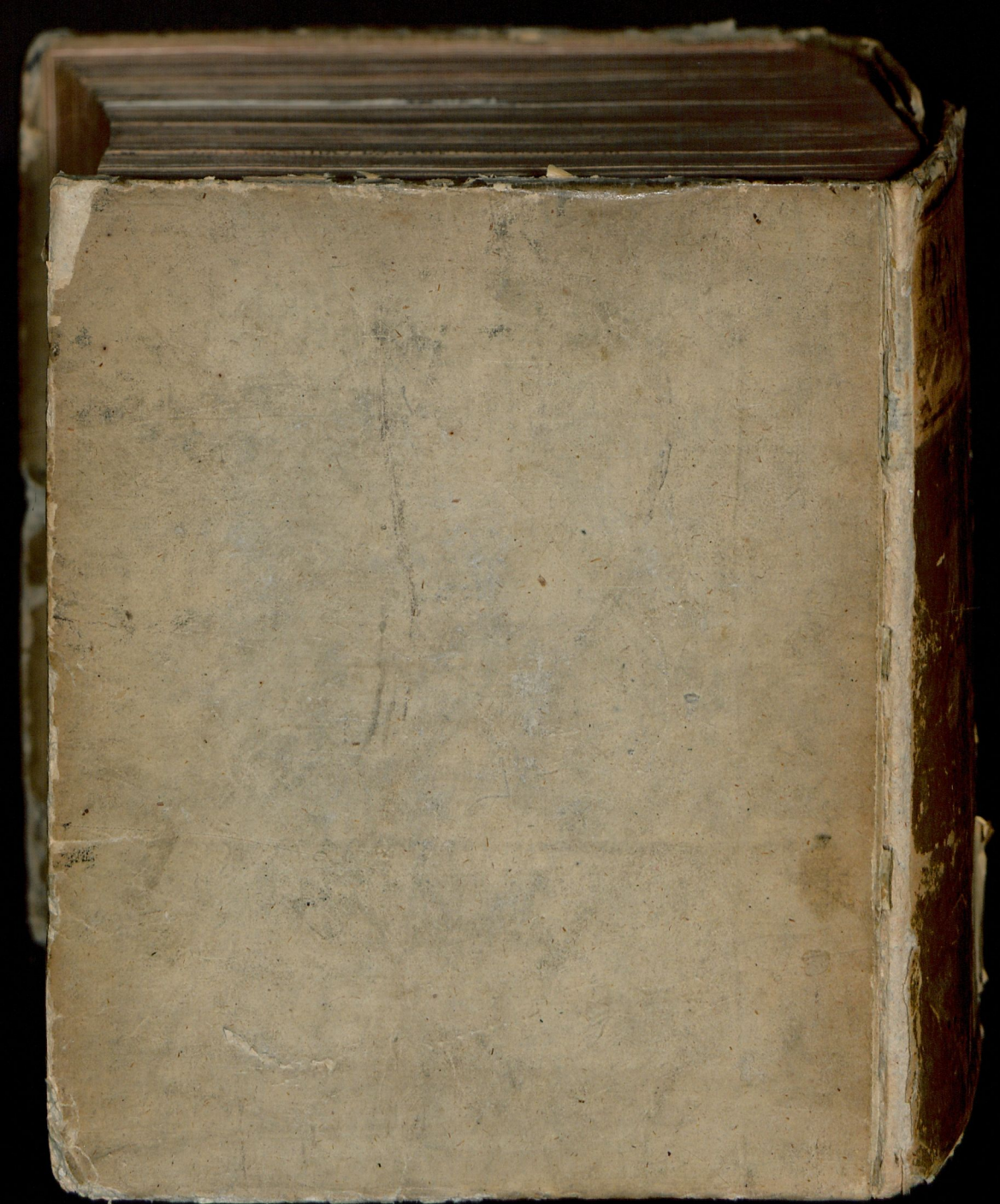
F I N I S.

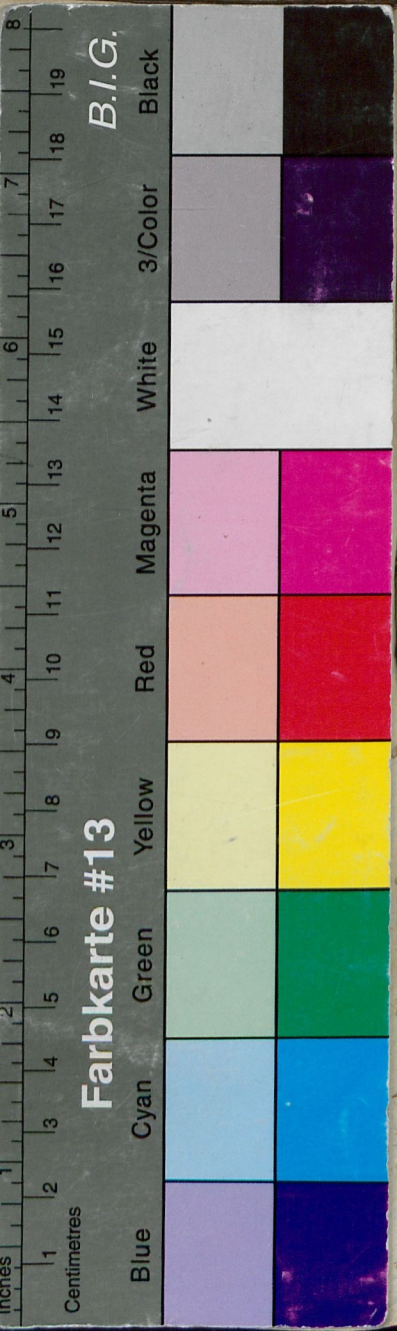

01 A 6528

ULB Halle 3
002 928 698

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
QVA

**CORPORIS HVMANI
MOMENTANEARVM ALTERA-
TIONVM SPECIMINA QVAE-
DAM EXPENDVNTVR
INQVE CAVSAS EARVM
INQVIRITVR.**

QVAM
PRAESIDE
D. IOANNE HENRICO SCHVLZE
MEDICINAE ELOQVENTIAE ANTIQVITATVM ET
PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBLICO
ORDINARIO
ACADEMIARVM IMPERIALIVM NATVRAE CVRIOSORVM
ET PETRIPOLITANAE VT ET REGIAE SCIENTIA-
RVM SOCIETATIS BEROLINENSIS
SODALE

**PRO GRADV DOCTORIS
SVMMSQVE IN ARTE MEDICA LEGITIME
OBTINENDIS HONORIBVS**

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVMMITET
Ad d. Septembris M DCC XLI.

A VCTOR
IO. GEORGIUS KRVMNAV.
RIGA LIVONVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE
Litteris IOAN. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.